

A Szalajkavölgy

A Szalajka patak nagy vízesése (Magyar Fotó)

Úgy gondolom, sokan vallják velem együtt, hogy Magyarország legszebb hegyvidéke az öreg Bükk. Ha azonban ebben a kérdésben meg is oszlanának a vélemények, azt már kevésbé hiszem, hogy ne a szilvásvárad Szalajkavölgyet tartanák hazánk egyik legpompásabb és legkedvesebb patak völgyének. A természet erői igen játékos kedvükben lehettek, amikor a Szalajka völgyét a csaknem 1000 méteres hegyóriások bükköseitől tövébe bevették.

A természetvédelmi területté nyilvánított Szalajka völgyet az Eger–Putnok közötti hegyvasúttal szokták felkeresni a kirándulók, üdülni vágyó dolgozók és turisták. Ezen a vasútvonalon már maga az utazás is nem mindennapi élvezet. Akár Eger, akár Putnok felől indulunk, a vonat ablakaiból páratlan szépségű hegyvidéki tájban gyönyörködhetünk. A vasútvonalat annak idején óriási nehézségek leküzdésével, nagy hegyek átvágásával, mély, szakadékszerű völgyek keresztülhidalásával, alagutak kivágásával készítette remekbe a magyar vasútépítés. Ma is országunk legszebb, legvadregényesebb és legváltozatosabb vasútvonala.

A Szalajka völgyébe igyekvők Szilvásváradon szállnak ki a vonatból. Az első, ami a községből legmesszebből szembetűnik, igen érdekes stílusban épült, köralakú, toronytalán temploma. A templom felett lankás hegyoldalon, öreg fákkal dús hatalmas park ölében fekszik a kedvelt SZOT-

üdülő, az egykori grófi kastély. Kényelmes, tisztu, központifűtéses szobáiban télen is élvezhetik a dolgozók a pihenést és a pompás síterepen a télisport örömeit. A kastély melletti menedékház télen-nyáron hatalmas turistaforgalmat bonyolít le. Itt szállnak meg azok a kirándulók, akiket a Szalajka, és a Bükk egyéb felejthetetlen tájai az ország minden részéből erre a vidékre csálnak.

A község valósággal bevezet a Szalajkavölgybe. A széles, lapos völgy a mészfeldolgozó üzem után hirtelen összeszűkül. Benne már csak a keskenyvágyú, fa- és mészkőszállító hegyvasút sín párja s a patakparti hosszú, keskenylevelű fűzfákkal kísért pompás új országút csikja emlékeztet az ember természetátalakító munkájára.

Mennyi szépség rejlik ebben az egyre inkább összezáruló völgykatarlatban. Tavasztól őszi minden lépésnél a növények szokatlanul változatos és buja világa állít meg. A víz mentén már kora tavasszal mindenfelé virágolni kezd a sárga szirmú, nagy zöldlevelű mocsári gólyahír. A márciusi növényzet egyik szép hírnöke a martilapú, melynek fészkes virágzatát és leveleit gyógynövénynek gyűjtik a falusiak. Ugyancsak március-áprilisban nyílik a kavicsos, nedves hordalék talajon a húspiros

virágú vörös acsalapú. Később a világoskék mocsári nefelejcs bokrocskái tarkítják a patakpartokat, néha tömegesen nyúlnak a víz tükre fölé. A völgynek egyetlen olyan pontja sincs, melyet be ne takarnának a zöldellő növények. Még a szikladarabokon is megkapaszkodnak az élet. Különösen a patakzúgóknál és a völgy felsőbb szakaszaiban, a vízeséseknél lepik el dúsán a köveket a mohapárnák puha telepei.

Az erdők virágai kora tavasszal nyílnak. A hóvirág, később a lila és a fehér keltikék, pácscok és a harmatosan üde szellőrózsák teszik virágossá a hegyoldalakat. A merészen ívelő sziklatarajokon a fodorka, kövirózsza és a szalagalakú gimpáfrány kedves telepei hívogatnak. Azokon a helyeken, ahol a mély, hűvös és párás völgy kikiszelesedik, egy-egy hatalmas termetű lúcfenyő őrökdi. Messze szerteágazó gyökereikkel, mint ezernyi szívós kötéllel szövik át a sziklás talajú völgyi sétatny. Az országút már előbb elkanyarodott a tótfalusi völgybe. Innen már csak gyalogosan lehet tovább haladni, még beljebb merészkedni a varázslatosan szép völgybe.

Utunk hamarosan egy lapos, de hatalmas tömegű mésztufa dombra vezet. A patak mészdús vize rakta le évmilliókon keresztül mésztartalmának egy részét a völgynek ezen a szakaszán. A porhanyós, laza, világossárga kőzetben ma is felismerhetjük az egykori növényzet elszenesedett szárait. A tufadomb felett következnek azután a szalajkavölgyi halastavak. Lenyű-

gőzően szép kép, amint a fűzekkel szelvezett alsó tó sima tükreben a környező hegykoszorúk felhőkig érő csúcsai tükröznek. A kristályos vízben, a sekélyes, pos partok közelében már észrevehetjük sűtkérező pontyokat.

A pisztrángok inkább a felső, sekély vízű, kisebb tavakban tanulmányozhatók a Sziklaforrásból állandó oxigéndús folyást kapnak s kitűnően érzik magukat. Ezen a helyen építették meg a szalajkavölgyi pisztrángkeltető telep környezetben bájós kis épületét is. A telihású anyák tokból itt szokták kifejni az érett ikrákat, hogy azután a mesterséges keltetés minden korszerű vívmányával a parányi halak százazezeit keltsék életre.

De hagyjuk most a pisztrángokat békakergetőzni; nézzünk utána inkább, hogyan hallatszik az a folytonos erős vízzúgás, amely itt, a legfelső pisztrángos tónál már tán magára vonja figyelmünket? Alighanem szűnik szemünknek: a falmeredekeken mészkőszikla oldalból sugárban ömlik a víz. Ilyen forrást, mint a Szalajkavölgy messzehíres Sziklaforrása, nem látni más egyet Magyarországon. A kristályos sugár mintegy 5 méteres magasságból erős porzással hull alá a sziklafal tövébe. Közelében jól látni, hogy a víz egy görögdinnye nagyságú lyukból ömlik. A forrás vize nem állandó bőséggel zúdul. Tartós nyári szárazságok idején egés-

A Szalajkavölgy Szilvásváradon

gy Szépségei

konnyra szokott apadni, sőt arra is volt példa, hogy néhány hétre teljesen ki-
radt a sziklakürtő. Egy ilyen alkalom-
l, mintegy tíz évvel ezelőtt egy kister-
tű, kutatószellemű turistánk megpró-
t bejutni a szűkreszabott forrásjáratba
ítólág hét métert sikerült is előrejutnia
ne, de ott azután már végleg megre-
t. A szűk lyukból csak kötéllel tudták
sai kirángatni.

csaknem balul sikerült barlangkutatás
nére is azt kell gondolnunk, hogy a
siklaforrás vize a hegy belsejében tága-
b' vízvezető csatornában gyűlik össze.
az agyagosabb és palásszerkezetű köze-
közé beékelődött keskeny mészkőszirt-
nulat, amelyet itt a völgy keresztülszel
amelyből a forrás is származik, hosszan,
bb kilométeren át nyomozható feljebb
egységben. Nem kétséges, hogy nagyobb
erencesével a víz földalatti sziklacsator-
ja messze követhető lenne tovább is.

Néhány évvel ezelőtt, a rendkívülien ér-
kes forrás belső szerkezetének megisme-
né céljából le is mélyítettünk a forrás fe-
ti mészkősziklában egy kutatótárót. Kö-
belül húsz méterre a felszíntől meg is
áltak a forrás addig ismeretlen, tágasabb
rangrendszerének rövid szakaszát. Ebb-
n a szeszélyes alakú üregben azonban
ily víznek a tükre csillogott, amely min-
nképpen megakadályozta a barlangban
ló továbbjutást. Sehogysem akartuk el-

(Tolcsvai Ernőné felvétele)

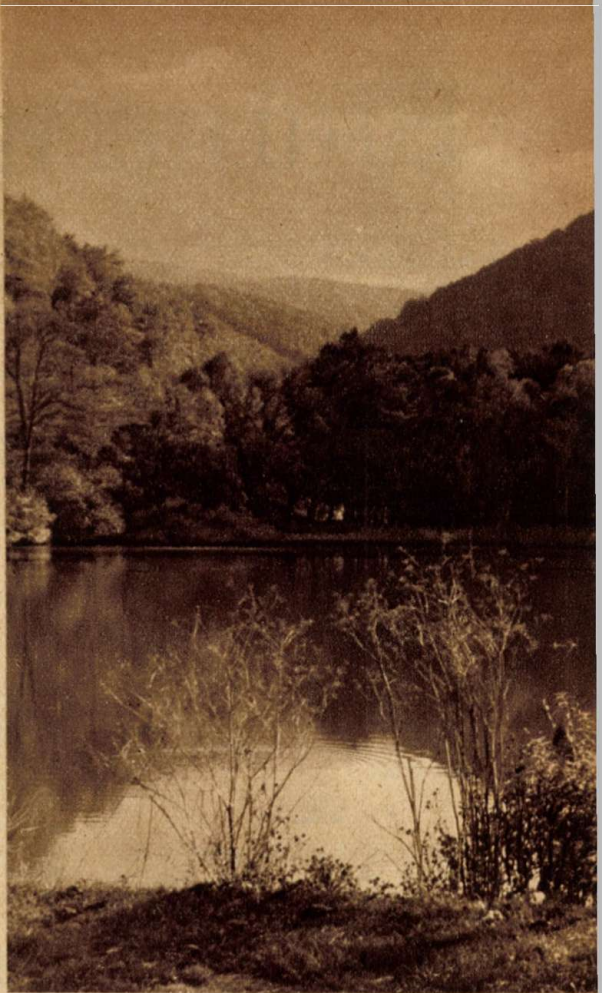

hinni, hogy nem egyszerű és csak néhány
méteres hosszúságú vízalatti barlangfo-
lyosó, úgynevezett szifon választ el ben-
nünket a barlang további, belső, még is-
meretlen szépségű szakaszaitól. Hosszas
fontolgatás után úgy határoztunk tehát,
hogy megpróbáljuk átúszni az ismeretlen
vízalatti részeket.

Egyik tavaszi vasárnapon érkezünk meg
két békebarlangi kutatótársammal ismét a
forráshoz. Rendbeszedtük bűvőfelsze-
relésünket, mely ez esetben a szájbail-
leszthető hosszú gumitömlőből, orrcsi-
peszből és a fülnyílások elzárására szolgáló
tapaszokon kívül mindössze fürdőruhából
állott. Gyors elhatározással buktunk le a
barlangi tó ismeretlen mélységeinek ki-
fürkészásának céljából a metszően hideg
víz alá. Az üreg egyre lejjebb kényszerített.
Fejjel lefelé úszva, mind mélyebbre és
mélyebbre kellett a sötét ismeretlenbe alá-
nyomulni. Lámpám, noha szigetelve volt
a víz ellen, azonnal felmondta a vízalatti
szolgálatot. Tapogatózva süllyedtem tehát
egyre alább az éles sziklataréjok között.
Néhány másodperc múlva a fülemre ne-
heződő víznyomás már kezdett elviselhe-
tetlenné válni. Oldalirányban azonban, még
mindig nem találtam meg a továbbvezető
utat. S ekkor, mintegy nyolc méter mély-
ségben a szűk vízalatti sziklacsőben kicsúszott számból
az éltető gumicső. Helyzetem kétségbeejtővé vált.
A csövet tovább nem lehetett volna használni akkor sem,
ha ismét szájjamba tudom illeszteni, hiszen egy pil-
lanat alatt telefutott vízzel. Függőleges helyzetemben,
fejjel lefelé állva, csak a pillanatok tört-
rése jutott gondolkodásra. A hely sok-
kal szűkebb volt, hogysem megfordul-
hattam volna benne. Utolsó erőmmel
villámsebessé igyekeztem lábbal felfelé
visszacúszni. Rettenetesen mélynek tűnt
most a víz. Már azt hittem, nem fogom
kibírni lélekzetem visszatartását, amikor
végre zúgva zakatoló fejemet ismét ki-
emelhettem a víz fölé.

A Sziklaforrás barlangjának sikerült to-
vábbra is, maig is megőriznie féltékenyen
rejtett titkait.

A Szalajkavölgy felső végében levő más-
odik forrás, a még hatalmasabb tulajdon-
képpen *Szalajkaforrás*, ide még körül-
belül egy kilométernyire van. Érdemes
elsétálni oda a kiszélesedő, most már egyre
fenyvesedő szegélyű pázsitos völgyalji sé-
taúton. Meglepő, hogy ezen a szakaszon
mennyi mókussal találkozunk. Egészen sze-
lidek, szinte közelre várnak bennünket,
hogy azután játszi fürgeséggel annál sebe-
sebben ugorjanak odébb, akrobatát megszé-
gyenítő rémítő vetődésekkel. Az embertől
nem félnek, mintha csak tudnák, hogy ma
már a természetet felkereső emberek ön-
tudata és a természetvédelmi törvények
nemcsak a növényzetet, a sziklákat és a

A pisztrángos tó (dr. Tildy Zoltán felvétele)

forrásokat, hanem az ő életüket is féltve
őrzi e völgyben.

A fenyves Horotnavölgy torkolata után
a völgy második nagy mésztufaplatójára
kapaszkodunk fel. Ennek anyagát már a
felső Szalajkaforrás vize halmozta össze az
idők végtelenjében. Pereméről szivárvá-
nyos porzó csillogással hullik alá a híres
12 lépcsős tufavizesés.

A Szalajkaforrás eredetére egy újabb
kutatótáró igyekszik napfényt deríteni. Ki
tudná, mennyi olyan mondanivalója van
még ennek a kis fürge víznek, amelyet ed-
dig nem sikerült megérteni?

Utunk végpontja a forrás felett mintegy
60 méterrel magasabban fekvő *Istállóskői
barlang*. Ne sajnáljuk a most már meredek-
ké váló hegyi kapaszkodó rövid fáradságát,
lépjünk be letűnt korokról regélő sötét
kapuján. Olyan hajlékba érkezünk, amely-
nek falai sok tízezer évvel ezelőtt az ősem-
ber beszédét visszhangzották...

Jakucs László

